

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2020. gada 5. martā

Satversmes tiesas 4. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Artūrs Kučs un Jānis Neimanis, kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [...] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 27/2020),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu:
 - 1.1. atzīt Latvijas Soduzpildes kodeksa (turpmāk – Kodekss) 50.⁴ pantu (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. pantam un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 14. pantam;
 - 1.2. grozīt apstrīdēto normu;
 - 1.3. atlīdzināt nodarīto nemantisko kaitējumu 18 000 *euro* apmērā.
2. Kodeksa 50.⁴ pants nosaka soda izpildes režīmu slēgtajos cietumos, – citstarp, ka slēgtajā cietumā sodu izcieš ar brīvības atņemšanu notiesātie vīrieši par smaga vai sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 1. pantu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei, kā arī citas ar likumu tās kompetencē nodotās lietas. Satversmes tiesas kompetence izsmeļoši noteikta Satversmes tiesas likuma 16. pantā (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 20. janvāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-25-03 8.1. punktu*).

4.1. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei, bet saskaņā ar šā panta 6. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par Latvijas nacionālo tiesību normu atbilstību tiem Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi. Līdz ar to šā lēmuma 1.1. apakšpunktā norādītais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

4.2. Satversmes tiesas likums Satversmes tiesai neparedz tiesības uzlikt Saeimai par pienākumu rīkoties konkrētam pieteikuma iesniedzējam vēlamā veidā (*sk. Satversmes tiesas 2004. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2004-06-01 22. punktu*). Tādējādi šādu pienākumu uzdošana likumdevējam neietilpst Satversmes tiesas kompetencē. Tāpat arī tiesas kompetencē nav pašai grozīt normatīvos aktus. Līdz ar to šā lēmuma 1.2. apakšpunktā norādītais prasījums nav piekritīgs Satversmes tiesai.

4.3. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. pantu Satversmes tiesai nav piekritīgs šā lēmuma 1.3. apakšpunktā norādītais prasījums lemt par atlīdzinājuma piešķiršanu.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs izcieš [ieslodzījuma veids] slēgtajā cietumā atbilstoši apstrīdētajai normai. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā norma pārkāpj Satversmes 91. pantā nostiprināto diskriminācijas aizlieguma principu. Proti, apstrīdētā norma noteic, ka slēgtajā cietumā sodu izcieš ar brīvības atņemšanu notiesātie vīrieši par smaga vai sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, savukārt ar brīvības atņemšanu notiesātās sievietes par smaga vai sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu atbilstoši Kodeksa 50.⁵ pantam sodu izcieš daļēji slēgtajā cietumā. Attiecīgi atšķiras minēto personu tiesību un pienākumu apjoms brīvības atņemšanas vietā.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punktu Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu. Lai izvērtētu, vai pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu, jānoskaidro, vai: 1) prasījums formāli ir izspriests; 2) prasījums ir mainījies pēc būtības; 3) pastāv būtiski jauni apstākļi, kuru dēļ prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 10.1.–10.5. punktu*).

6.1. Satversmes tiesa 2019. gada 7. novembrī ir pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2018-25-01 „Par Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.⁴ panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. pantam” (turpmāk – lieta Nr. 2018-25-01). Satversmes tiesa šajā lietā atzina, ka Kodeksa 50.⁴ pants kā vienots tiesiskais regulējums nosaka soda izciešanas režīmu notiesātajiem vīriešiem, kas izcieš brīvības

atņemšanas sodu slēgtajā cietumā, citstarp paredzot notiesāto tiesības, pienākumus un ierobežojumus, uzraudzības un apsardzes kārtību, kā arī soda izciešanas gaitu. Tāpēc Satversmes tiesa izvērtēja visa Kodeksa 50.⁴ panta atbilstību Satversmes 91. pantam. Tiesa nosprieda, ka apstrīdētā norma, ciktāl tajā paredzētajai atšķirīgajai attieksmei pret notiesātajiem vīriešiem nav objektīva un saprātīga pamata, neatbilst Satversmes 91. pantam.

Satversmes 89. pants noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Likumdevēja mērķis ir panākt Satversmē ietvertu cilvēktiesību normu harmoniju ar starptautisko tiesību normām. Latvijai saistošās starptautiskās cilvēktiesību normas un to piemērošanas prakse konstitucionālo tiesību līmenī kalpo arī par interpretācijas līdzekli, lai noteiktu pamattiesību un tiesiskas valsts principu saturu un apjomu, ciktāl tas nenoved pie Satversmē ietvertu pamattiesību samazināšanas vai ierobežošanas.

Konkretizējot Satversmes normas kopsakarā ar starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos ietvertajām normām, Satversmes tiesa izmantojusi tādas risinājumus, kas nodrošinātu šo normu savstarpēju harmoniju arī ar Konvencijas 14. pantu.

Tādējādi pieteikumā ietvertais prasījums par apstrīdētās normas satversmību jau ir izspriests lietā Nr. 2018-25-01.

6.2. Pieteikuma iesniedzējs nav norādījis, ka viņa prasījums atzīt apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 91. pantam pēc būtības atšķirtos no lietā Nr. 2018-25-01 izvērtētā regulējuma. Pieteikumā norādīts, ka Pieteikuma iesniedzējs atrodas [ieslodzījuma veids], tāpēc sodu izciešot slēgtās kamerās. Salīdzinot ar ieslodzītajām sievietēm, viņam esot ierobežotas iespējas, piemēram, mācīties, strādāt un atrasties svaigā gaisā.

Satversmes tiesa lietā Nr. 2018-25-01 atsevišķi aplūkoja notiesātajiem vīriešiem un sievietēm noteikto tiesību un ierobežojumu apjoma atšķirības, kas saistītas arī ar notiesāto atrašanos atšķirīgās brīvības atņemšanas iestādēs un soda izciešanas režīmos.

Satversmes tiesa citstarp konstatēja: no tā, kādā soda izciešanas režīmā notiesātais atrodas, ir atkarīga arī kārtība, kādā ieslodzītais var saņemt veselības

aprūpes pakalpojumus un iegūt izglītību ārpus brīvības atņemšanas iestādes. Citas Kodeksā notiesātajiem paredzētās tiesības, tostarp tiesības atrasties ārpus kameras, tiesības valkāt personisko apģērbu, tiesības saņemt sūtījumus vai pienesumus vīriešiem un sievietēm ir ierobežotas vienādi.

Atkarībā no tā, kādā cietumā notiesātais sāk izciest brīvības atņemšanas sodu, notiek turpmākā soda izciešana soda progresīvās izpildes ietvaros un attiecīgi atšķiras arī notiesātajiem vīriešiem un sievietēm noteikto tiesību un ierobežojumu apjoms katrā soda izciešanas režīma pakāpē, visupirms attiecībā uz notiesāto tiesībām kontaktēties ar tuviniekiem. Līdz ar to apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 7. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-25-01 20.3. punktu*).

Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētajā normā paredzētajai atšķirīgajai attieksmei pret notiesātajiem vīriešiem nav objektīva un saprātīga pamata. Vienlaikus Satversmes tiesa norādīja, ka konkrētajā situācijā ir nepieciešams un pieļaujams tas, ka Satversmei neatbilstošā norma vēl kādu laiku paliek spēkā, lai dotu iespēju likumdevējam grozīt esošo vai pieņemt jaunu tiesisko regulējumu, kas atbilstu Satversmei (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 7. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-25-01 31. punktu*). Satversmes tiesas secinājumi attiecas arī uz Pieteikuma iesniedzēja situāciju, līdz ar to nav pamata domāt, ka Pieteikuma iesniedzēja gadījums pēc būtības atšķirtos no lietā Nr. 2018-25-01 izvērtētā regulējuma.

Satversmes tiesas nolēmumos ir arī atzīts, ka, būtiski mainoties lietas apstākļiem, prasījumu vairs nevar uzskatīt par izspriestu. Tāpēc atsevišķos gadījumos, izvērtējusi lietas faktiskos apstākļus, iepriekšējā spriedumā izteiktos secinājumus, kā arī tiesību sistēmas izmaiņas un konstatējusi, ka pastāv būtiski jauni apstākļi, Satversmes tiesa var izvērtēt tādu prasījumu, kas jau reiz ir izspriests (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 10.1. un 10.3. punktu*). Tomēr Pieteikuma iesniedzējs nav norādījis uz tādiem būtiskiem jauniem apstākļiem, kuru dēļ Satversmes tiesai būtu vēlreiz jāvērtē apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 91. pantam.

Līdz ar to Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 91. pantam un Konvencijas 14. pantam.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 1. un 4. punktu, Satversmes tiesas 4. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [...] pieteikuma (pieteikums Nr. 27/2020).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

A. Laviņš